

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Praefatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

DE
E L O Q V E N T I A
C I V I L I,

QVAE DELIBERATIVVM, ET IVDICIALE
genus complectitur.

LIBER DVODECIMVS.

P R A E F A T I O.

Loquentia civilis illa quidem, rudis adhuc, & impolita, magnam habet commendationem antiquitatis, siquidem cum ipsis hominum ceteribus habuit initium, qui non nisi beneficio sermonis inter se coaluerunt Vbi primum vestigium societatis extitit, ibi dominari coepit oratio, quae mortalium incultam barbariem paulatim ad mansuetioris vitae iura, legesque traduxit. Tanti autem fecere veteres in hac civili vira dicendi rationem, ut hoc vnum ad regendos, insectendosque animos praesidium, vel maximum arbitrarentur, cuius ope destituti Principes, se concionum fluctibus obijcere propius verebantur. Itaque Moyses ille sanctissimus in sacris, licet antea caelestibus prodigijs esset confirmatus, formidat tamen legationem à Deo impositam, quod non sibi videretur eloquens, nec acquiescit, priusquam audiat. *Aaron frater tuus Leuites, scio quod eloquens sis: Ecce ipse egreditur in occursum tuum. Ipse loquetur pro te ad populum, & eris os tuum.* Ita his quoque sermonis humani

communiibus adminiculis uti diuina maiestas voluit, ut suam gentem durissima seruitutis laboribus oppressam, primum liberaret, deinde inter vastas solitudines errantem consolaretur, mox etiam Sacrarum legum cultu perpoliret.

At postquam apud Hebraeos constituta Porta Hebraeorum fuit respublica, celebratae sunt Porta, in quibus *braeorum* conciones, & iudicia exercebantur, ex quo *Iob. 38. 17.* fit, ut nonnunquam pro ipsis magistratibus sumantur: nec sine ratione *Portas mortis* ad psalm. *138.* nam 9 pro iniquis iudicibus accepit Remigius. Gloriosum igitur fuit in porta dicere, concionem audis auribus instantem detinere, salutaribus consilijs suos ciues iuuare, contra vim munire, pupillis, & viduis adesse, velut Deum de machina, insectam reddere quicquid non oportuerit, quicquid oportuerit factum rationum pondere, dicendique via, ac suauitate vendicare. Nec dissimili exemplis apud Graecos ab heroicis inde temporibus frequentatae sunt conciones, in quibus quantus esset ardor animi, & concurrentium fremitus, describit Homerus his versibus:

Ἥβρα ἔδρεα ἔστ' ἰμλαοσφάων ἀδινφάων,

ἄργος

Concionas
Graecorum

Civilis eloquentia antiquitas, & necessitas.

Moyses cur legationem formidet.

Exod. 4. Aaron eloquens.

Πένης εκ γλαφυρῆς εχει νῆον ερχομένη-
ωρ,

Βορυσδὸν δ' ἀέτονται ἐπ' ἀνθεσιν ἀαρρινί-
σιμ.

Αἰ μὲν τ' ἐνθα ἀλις ποικίληται, αἱ δὲ τε
ἐνθα.

Ἐστῶν ἐνεα πολλὰ νεῶν ἄπο, ἣ κλισιά-
ωρ.

Ἡδὸν ὁ ἀποκάρους βαθεῖας ὄψιχόωντο
Ἰλαδὸν εἰς ἀγορήμ.

Cogitur scilicet populus à nouem vocalif-
k mis præconibus, instar apum racematim ef-
fusarum conuolat, consurgunt Principes,
concionantur. Agamemnonis maiestas qua-
dam dicendi propria est, in Menelao suauis
elucet breuiloquentia, Nestori melleum su-
men cordi est, Ulysses suadit orationem dea-
sam, & hibernis nauibus simillimam. Hæc
ciuili eloquentiæ cunabula, quæ si rectè con-
sideretur, ante Epidicticam cepit, sed nun-
quam perfectionis culmen attingit, antequam
exornatiua huius, & mulcentis suadae, veluti
quodam vberè secundaretur. Duo autem
sunt eloquentiæ ciuili, quantum complecti
quidem licet, brachia, quorum alterum in sua-
sionibus, & dissuasionibus viger: Alterum in
controuersijs, & iudicij se se promit vberius.
In his enim quasi quibusdam gloria theatris
hæc facultas semper floruit, atque dominata
est. Quamobrem vt totam hanc eloquentiæ
rationem liquidius complectamur, in genus
deliberatiuum, & iudiciale diuidemus.

Duo eloque-
tia ciuilia
brachia.

Deliberatiuum genus.

CAPVT I.

DE monstratiui generis diuicias contempla-
ti, nunc quasi ex amœnissimis hortis in au-
lam sanctiorem progredimur.

Deliberatiuum genus est, in quo celestis
illius Miuerae domicilium, sacrarium The-
midis, rationis, & prudentiæ sedes, fons men-
tis, iudicij, & consiliorum omnium.

Æschylus
in tragedia
de septem ad thebas.

Εξ οὗ τὰ κεδνὰ βλασάνει βλεβύματα.
Is olim nobilissimis ingenijs aditus ad
gloriæ, hic dicendi campus, hic cursus
gloriæ, hic triumphorum omnium seges, hoc

eloquentiæ quoddam seminarium. Atheni-
ensis quippe, & Romana respublica cum ex
Aristocratiâ regerentur, & vnicuique, qui
modo ius haberet sententiæ, liceret de rep. &
opinari, & dicere, quam non oratorum co-
piam effudeunt? Ingens erat animorum im-
petus, omni conatu propterantium ad decus.
Inuitabant suis pretijs res maximæ, de quibus
decernebatur, titillabat dulcis ille cebra glo-
riæ, & mouebat reipublicæ amplitudo, & si
nihil decus publicum, priuatum certè com-
modum, cum inde amplissima fierent rebus
familiaribus accessiones, nonnunquam incita-
bat. Hinc Demosthenes, hinc Cicerones, hinc
Æschines, & Hortensij, hinc Coræ, & Hype-
rides vigorem, & spiritus in rebus ample-
runt.

Postquam mutatus est Reipub. status, &
penes vnum omnia fuerunt, volitans illa con-
cionum libertas imperio paulatim restricta, &
quæ antea in publico disceptabantur, ab inu-
mentis ad paucos traducta, inter sanctioris aulae
priuatos parietes agitata sunt. Et hæc certè
longè melior, si non ad eloquentiam acuen-
dam promptior ratio.

Nam quot per deliberatiuum genus in istis
Democratijs importata fuerunt incommoda,
qui concionum fluctus, quæ actorum tragæ-
diæ fuerunt, quis ignorat?

Quotus enim erat inter istos oratores, qui
sincere studeret reipublicæ, qui priuatis non
esset inescarus commodis, qui venalem lin-
guam non haberet? Atque cum ad morum
peruersitatem audax illa, & armata loquentia
accederet, ea ab oratoribus in populum gere-
bantur, quæ iniustissima, & crudelissima ci-
uitates multæ expertæ sunt.

Nunc igitur in regno à popularibus illis
concionibus exclusum deliberatiuum genus
locum habet, partim in Principum consilio-
rijs, vbi ciuili prudentia, & consummata in
rebus peritia, cum graui, & ponderosa qua-
dam eloquentiæ forma vni obtinent: partim
etiam in concionibus sacris, & ad populum
hortationibus, quæ illuminatam sapientiam,
& incensam caritate orationem, non multas
verborum argutias desiderant: Partim etiam
in priuatis rebus, quæ ad vitæ institutionem
pertinent, quo in curriculo nobiles Philoso-
phi, vt Isocrates, Dio Prusæus, Maximus Ty-
rius, Arrianus Epicteti, Plutarchus, Seneca, &
alii feliciter defudarunt.

Cic
Her
Par
rist
Rb
su
rò
w
a
q
w
D
ti
q
m

Præ-